

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 3 februari 1920 kl. 1/2 4 e. m.

Utlåtande i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Åkerman, Klefbeck, Alexanderson*, greve Spens, Edv. Larson, Reuterskiöld, Rutqvist, Lindqvist i Kosta, Lindley, Hederstierna, Engberg, Leo, Svensson i Betingetorp och Johanson i Gäre.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

För den enligt 42 § 2 mom. riksdagsordningen ett av lagutskotten åliggande granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning hava båda kamrarna till lagutskott hänvisat justitieombudsmannens vid innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse, förutom i vad densamma avsåge framställningarna angående tillfälligt anslag till bestridande av expenser vid justitieombudsmansexpeditionen samt kostnader för justitieombudsmannens ämbetsresor, angående förhöjning av det till befordrande av göromålen gång inom justitieombudsmansexpeditionen m. m. anvisade anslag, angående avlöningsvillkoren för en sekreterare vid justitieombudsmansexpeditionen samt angående dyrtidstillägg under år 1920 åt befattningshavare vid samma expedition.

Första lagutskottet, som verkställt ovannämnda granskning, har för ifrågavarande ändamål från justitieombudsmansexpeditionen mottagit ej mindre de diaries, vilka under år 1919 förts i nämnda expedition samt under justitieombudsmannens ämbetsresor, än även expeditionens registratur för berörda tid, varjämte på särskild begäran handlingarna rörande vissa av justitieombudsmannen handlagda ärenden hållits utskottet till handa.

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 1 avd. 1 häft. (Nr 1.)

Över den numera fullbordade granskningen får utskottet härmed avgiva utlåtande.

Justitieombudsmannen anmäler i ämbetsberättelsen, att han dels på grund av sjukdom varit urståndsatt att utöva ämbetet under tiden från och med den 3 till och med den 7 april 1919 och dels, med stöd av 25 § i sin instruktion, begagnat sig av semester under tiden från och med den 1 juli till och med den 15 augusti 1919, samt att under nämnda tider hans av riksdagen utsedde suppleant och efterträdare häradsöverlingen Nils Wihlborg förestått ämbetet.

Ämbetsberättelsen upptager härefter enligt vedertagen ordning redogörelse för sådana mot ämbets- eller tjänstemän anställda åtal, som under år 1919 blivit avgjorda eller prövade i någon domstolsinstans.

Justitieombudsmannen redogör vidare i berättelsen för åtskilliga ärenden, som ej föranlett åtal.

Därefter omförmälas av justitieombudsmannen nedannämnda dagar till Kungl. Maj:t avlätna skrivelser, nämligen den 18 mars 1919 angående fråga om kristidsförfattnings fortfarande giltighet — även sedan den i övrigt upphävt — beträffande förbrytelse mot författningens bestämmelser, som dessförinnan åtalats, den 16 maj 1919 om ändring av 9 § i kungl. förordningen den 3 mars 1916 om straff för olovlig varuutförelse m. m., den 4 oktober 1919 angående delning av Västerbottens södra domsaga eller annan åtgärd för minskning av domhavandens arbetsbörda, den 31 oktober 1919 angående en ifrågasatt polisförfattning m. m. samt den 20 december 1919 angående åtgärder för uppehållande av en hög nivå hos rättsskipningen vid häradsrätterna.

I fortsättningen redogör justitieombudsmannen för den vidare behandlingen av vissa av justitieombudsmannen tidigare hos Kungl. Maj:t gjorda framställningar, vari under år 1919 åtgärd vidtagits, nämligen rörande förslag om förbättrade ämbetslokaler för landskansliet i Gävleborgs län, fråga om förening av tingslag i Piteå domsaga, ändring av 20 § i gällande resereglemente, omreglering av Marks, Vedens och Bollebygds samt Ås och Gäsene domsagor, ändring av 41 § i läkarinstruktionen den 30 december 1911, ändrade bestämmelser angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad, ändring av 4 § i kungl. förordningen den 14 december 1917 angående föreskrifter om utmätning för krono- och kommunalutskylder, allmänna avgifter m. m., fråga om överflyttande från rådhusrätten i Kristianstad till rådhusrätten i Malmö av forum för lagfart och inteckning av järn-

väg enligt kungl. förordningen den 15 oktober 1880, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, in-teckning och utmätning av järnväg m. m.

Enligt vad i berättelsen omförmäles, hava justitieombudsmannens ämbetsresor under år 1919 omfattat Blekinge, Kronobergs och Skaraborgs samt delar av Gävleborgs län. Under dessa resor har inspektion skett hos länsstyrelser, domkapitel, rådhusrätter och häradshövdingar samt vid fängelser och häkten ävensom hos stadsstyrelsen i Tidaholm.

Under inspektionen har jämväl ägnats uppmärksamhet åt domstolar-nas arkiv.

I avseende å vad under resorna förekommit, hänvisar justitieombuds-mannen till de av honom därunder förda diarierna.

Över vissa år 1919 handlagda ärenden meddelas i ämbetsberättelsen följande översikt:

»Vid 1919 års början voro — fränsett ett antal balanserade ärenden av annan beskaffenhet — av förut inkomna klagomål eller eljest *mot ämbets- eller tjänstemän anhängiggjorda ärenden* fortfarande under handläggning härstädes 231

Under år 1919 hava anhängiggjorts ärenden mot ämbets- eller tjänstemän:

genom inkomna klagomål ett antal av	360
samt på grund av anmärkningar, gjorda vid granskning av fångförteckningar eller vid ämbetsresa eller annorledes, ett antal av	154

Summa från år 1918 balanserade och under år 1919 inkomna ärenden 745

Av berörda 745 ärenden hava under år 1919:

1) såsom återkallade avskrivits	10
2) till annan myndighet överlämnats.....	6
3) på grund därav, att klaganden erhållit gottgörelse eller eljest rättelse vunnits, avskrivits	25
4) efter vederbörandes hörande, med eller utan erinran, eljest avskrivits	220
5) efter annorledes verkställd utredning eller utan åtgärd avskrivits	253
6) till åtal hänvisats	12
7) föranlett framställning till Kungl. Maj:t	4

och äro vid 1919 års slut:

8) i avbidan på infordrad förklaring eller påminnellers avgivande vilande	47
---	----

	Transport 577
9) i avbidan på domstols utslag eller annan myndighets beslut vilande	8
10) på prövning beroende	160
	Summa 745

Under år 1919 har, såsom av ovanstående redogörelse framgår, i 12 ärenden, varav 1 ärende avsett två myndigheter, beslutits anställande av åtal mot ämbets- eller tjänstemän, nämligen:

på grund av förd klagan	8
av annan anledning	5

Summa 13»

Beträffande arbetsbalansen påpekar justitieombudsmannen, hurusom av en jämförelse med balansredogörelserna för 1917 och 1918 framginge, att arbetsbördan under år 1919 ökats. Medan summan av från år 1916 balanserade och under år 1917 inkomna ärenden utgjorde 578 och motsvarande summa för år 1918 vore 580, hade enahanda summa för år 1919 stigit till 745. År 1918 avgjordes 349 ärenden. Under 1919 hade 530 ärenden avgjorts. Det oaktat hade balansen minskats såväl i någon mån vad siffran beträffade som i synnerhet i fråga om beskaffenheten och omfånget av kvarliggande ärenden.

Berättelsen upptager meddelande därom, att sedan början av senaste lagtima riksmöte någon förklaring av lag, i den ordning 19 § regeringsformen bestämmer, icke blivit av Kungl. Maj:t meddelad.

I bilagor, som vidfogats berättelsen, meddelas förteckningar dels över de av 1919 års riksdagar till Konungen avlätna skrivelser jämte uppgifter om de åtgärder, som under nämnda år vidtagits i anledning av samma skrivelser, dels över sådana i berörda förteckning upptagna ärenden, som vid utgången av år 1919 ännu voro i sin helhet eller till någon del på Kungl. Maj:ts prövning beroende, dels över ärenden, som hos Kungl. Maj:t anhängiggjorts genom skrivelser från riksdagen före år 1919 men vid samma års början varit i sin helhet eller till någon del oavgjorda jämte uppgifter om den behandling, dessa ärenden undergått under år 1919, dels ock över ärenden, som hos Kungl. Maj:t anhängiggjorts genom skrivelser från justitieombudsmannen före den 1 januari 1919 men vid samma års slut ännu voro i sin helhet eller till någon del på Kungl. Maj:ts prövning beroende, jämte kortfattad uppgift om ärendenas behandling.

Vid den granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, som utskottet grundlagsenligt förehaft, har någon anledning till anmärkning icke förekommit, vilket utskottet härmed för riksdagen anmäler.

Stockholm den 3 februari 1920.

På första lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Reservation

av herr *Reuterskiöld*, som anfört:

»Under fullt erkännande av den synnerliga skicklighet, takt och varsamhet, varmed justitieombudsmannen handhaft sitt grannliga värv, även om jag i flere stycken icke kan dela de uppfattningar, han därvid gjort gällande, har jag dock ansett, att utskottet bort åtminstone i två punkter uttala sig emot den praxis, som nu är på väg att fastläsas.

Av den tryckta ämbetsberättelsen (sid. 383—393) framgår, att en valnämndsordförande indragits under justitiombudsmannens kontroll och, böjande sig för dennes krav, fullgjort vad av denne fordrats i visst fall för åtals underlåtande. Om också civiljuristen anser frågan tvivelaktig, borde förvaltningsjuristen utan vidare detta förfarande framstå som uppenbart felaktigt, i det att valnämndsordföranden såsom klart självförvaltningsorgan grundlagsenligt icke kan hänföras till de ämbets- och tjänstemän, över vilka justitieombudsmannen har kontroll.

Av samma berättelse (t. ex. sid. 318 ff, 354, 393, 445 ff, 452 ff) synes, att justitieombudsmannen ofta låtit åtals uteblivande bero av vederbörandes villighet att fullgöra betalning av visst, genom justitieombudsmannen fixerat penningbelopp, som skolat utgöra ersättning till klagande, vilken felaktigt tillskyndats viss förlust. Även om man medgäve, trots alla betänkligheter häremot, att en dylik betalning kunde godtagas, när ingen som helst tvekan råder om beloppets storlek, måste dock framhållas, att, när beloppet icke är omedelbart givet, utan beror av särskild och diskre-

tionär fixering genom justitieombudsmannen i enlighet med eller stundom understigande klagandens anspråk, justitieombudsmannen alltför lätt förvandlas från åklagare, som han är enligt grundlagen, till domare. Den »rättelse», varom instruktionen talar, får ingalunda bliva en rättelse till överensstämmelse med en eller annan av justitieombudsmannen uttalad mening, och icke heller vare sig skadestånd eller annan upprättelse, utan allenast ett genom tjänstehandling gjort beriktigande av en tidigare felaktig åtgärd, där ett dylikt beriktigande är möjligt. En annan sak vore, om justitieombudsmannen meddelade klaganden, att eller på vad sätt han funne dennes ersättningsanspråk grundade, och gjorde vidare åtgärder beroende av förnyad framställning från densamme. Med det starka hävdande av formella synpunkter, som justitieombudsmannen stundom i väl hög grad både mot befattningshavare och vissa klagande iakttagit, skulle i varje fall en sådan anordning bättre förenas, ehuru jag ingalunda heller i och för sig anser den särdeles lycklig. Över huvud borde alla åtgärder, som, tillämpade av en annan och mindre omsiktsfull och skicklig man än den nuvarande justitieombudsmannen, kunde få betänkliga konstitutionella följder, även av honom undvikas.»
